

KKTC'NİN HÜKÛMET SİSTEMİ: TARTIŞMALAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Batuhan USTABULUT*

ORCID ID: 0000-0003-1627-1318

Geliş Tarihi: 20/02/2020

Kabul Tarihi: 05/04/2020

Öz: Hükûmet sistemi tercihi büyük ölçüde bir siyasî tercihtir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde (KKTC) kabul edilen hükûmet sistemi de bir siyasî tercihin sonucudur. Fakat KKTC'nin hükûmet sisteminin ne olduğuna ilişkin bir fikir birliğinden bahsedebilmek mümkün değildir. Bu nedenle öncelikle KKTC'nin hükûmet sisteminin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada KKTC'nin hükûmet sisteminin neden parlamenter sistemden ziyade yarı başkanlık sistemine daha çok benzediği öncelikli olarak incelenmiştir. KKTC'de 1985 tarihinden itibaren uygulanan hükûmet sisteminden kaynaklı ortaya çıkan çeşitli sorunlar başkanlık sistemine geçilmesi talebinin yüksek bir sesle ifade edilmesini sağlamaktadır. Hükûmet sistemi değişikliği tartışmalarına yer verilen bu çalışmada KKTC'de yaşanan problemlerin çözümü için hükûmet sisteminin değiştirilmesinden önce ilgili problemlere ilişkin bazı tedbirler alınması gerektiği tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında bir kimsenin kaç defa Cumhurbaşkanı seçilebileceğinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulunun kurulmasının kolaylaştırılması gibi önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Parlamenter Sistem, Yarı Başkanlık Sistemi, Başkanlık Sistemi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC).

* * Arş. Gör., Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuku, bustabulut@yahoo.com
Lefkoşa'da yayınlanmış kaynaklara ulaşabilmemi sağlayan değerli büyüğüm Levent Akbulut'a teşekkür ederim.

THE GOVERNMENTAL SYSTEM OF TRNC: THE DISCUSSIONS AND SOLUTION PROPOSALS

Abstract: The choice of a governmental system is a political choice. The accepted Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC) is the result of a political choice. But there is no consensus about what is the governmental system of TRNC. Therefore, firstly governmental system of TRNC should be determined. In this article, it is primarily examined why the governmental system of TRNC is more like the semi-presidential system than the parliamentary system. Various problems are emerging from the governmental system implemented in TRNC since 1985. This situation causes to demands for a transition to the presidential system. In this context, the discussions regarding the presidential system are included in this study. In this article, it has been determined that some measures should be taken before the governmental system is changed to solve the problems in TRNC. Within the scope of work, suggestions such as determining how many times one can be elected as the President and facilitating the establishment of the Council of Ministers were made.

Keywords: Parliamentary System, Semi-Presidential System, Presidential System, Turkish Republic of Northern Cyprus (TRNC).

GİRİŞ

Yürütme organının yapısının nasıl olduğu, yürütme organının nasıl kurulduğu ile yasama ve yürütme organlarının birbirleriyle ilişkisi bir devletin hükûmet sisteminin belirlenmesinde kullanılan ölçütlerdir. Hükûmet sistemi tercihi büyük ölçüde siyasî bir tercih olmakla beraber tarihî nedenlerle de ilgilidir. Bu nedenle devletler farklı hükûmet sistemlerini tercih etmektedirler.

15 Kasım 1983 tarihinde kuruluşu ilân edilen Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) hangi hükûmet sistemi ile yönetildiği hususu tartışmalıdır. Uzun bir süre parlamenter sistemin anavatanı İngiltere'nin sömürgesi olan ve 1985 tarihli Anayasasında 1982 Türk Anayasasıyla önemli benzerlikler bulunan KKTC'de parlamenter sistemin uygulandığının düşünülmesi tabîdir. Fakat yukarıda da belirtildiği üzere KKTC'nin hükûmet sisteminin tespiti ayrıca bir incelemeyi gerektirmektedir.

KKTC Anayasasının ve uygulamanın inceleneceği bu çalışmada KKTC'nin hükûmet sisteminin neden yarı başkanlık sistemi olarak nitelenebileceği açıklanmaya çalışılacaktır. Bu nedenle çalışmanın ilk bölümünde yarı başkanlık sisteminin genel özellikleri üzerinde durulacaktır. Çalışmanın ikinci bölümünde KKTC'nin hükûmet sistemi tespit edilerek son bölümde KKTC'de yaşanan başkanlık sistemine ilişkin tartışmalara ve konuya ilişkin önerilere yer verilecektir.

1. YARI BAŞKANLIK SİSTEMİ

Kuvvetler ayrılığı sistemleri olarak adlandırılan hükümet sistemleri arasında parlamenter sistem ve başkanlık sistemleri geleneksel olarak sayılmaktadır. Bu klasik yaklaşımdan ilk ciddi ayrılık, Fransız siyaset bilimci Maurice Duverger tarafından 1980 yılında yayınlanan ve “Yeni Bir Siyasal Sistem Modeli: Yarı Başkanlık Hükümeti”¹ başlığıyla Türkçeye tercüme edilen makale ile söz konusu olmuştur.² General De Gaulle’ün Cezayir’de ortaya çıkan ayaklanmayı bastırmak üzere parlamento tarafından 1958’de göreve çağırılması sonrasında De Gaulle Başbakan olarak göreve başlamıştır. Parlamento kanun ve anayasa yapma yetkisini Bakanlar Kuruluna devretmiştir. Parlamantonun yetkilerini Bakanlar Kuruluna devrederken koyduğu şartlar arasında Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi esas da yer almıştır.³ Ayrıca Cumhurbaşkanının parlamentoyu feshedebilme imkânına kavuşturulması gerektiği de ifade edilmiştir.⁴ De Gaulle’ün etkisiyle Fransa Anayasasında 1962 yılında yapılan değişiklikler ile Cumhurbaşkanının halk tarafından genel oyla seçilmesi esası benimsenerek Cumhurbaşkanına önemli anayasal yetkiler verilmiştir.⁵ Böylelikle Fransa’nın hükümet sistemi parlamenter sistemden uzaklaşmış ve yarı başkanlık sistemi olarak adlandırılmaya başlanmıştır.⁶

1. 1. Yarı Başkanlık Sisteminin Özellikleri

Yarı başkanlık sisteminin üç temel özelliğinin olduğu ve aőaęıda yer verilen bu üç özelliği taşıyan bir siyasî rejimin yarı başkanlık sistemi olacağı Duverger tarafından ifade edilmiştir:

1. Cumhurbaşkanının halkın oyuyla seçilmesi
2. Cumhurbaşkanının önemli yetkilere sahip olması

¹ Makalenin Türkçe tercümesi için bkz. Maurice Duverger, “Yeni Bir Siyasal Sistem Modeli: Yarı Başkanlık Hükümeti”, *Devlet ve Hukuk Üzerine Yazılar*, der. Mehmet Turhan (Ankara: Gündoğan Yayınları, 1996), 68-97.

² Nur Uluşahin, “Kuvvetler Ayrılığı ve Yasama-Yürütme İlişkileri”, *Türkiye’de Siyasal Yaşam: Dün, Bugün, Yarın*, der. Mehmet Kabasakal (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016), 46.

³ Hüdaî Şencan, “Çatışmacı Parlamentarizmden Melez Bir Çözüm: Fransa’da Yarı Başkanlık Sistemi”, *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Yarı-Başkanlık Sistemi (Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri)*, ed. Havvana Yapıcı Kaya (Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları, 2015), 38; Abdurrahman Eren, *Anayasa Hukuku Ders Notları (Genel Esaslar-Türk Anayasa Hukuku)* (İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018), 261.

⁴ Eren, *Anayasa Hukuku Ders Notları*, 261.

⁵ Fevzi Demir, “Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi ve Türkiye”, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Aydın Zevkileri’e Armağın*, Cilt I (2013), 835.

⁶ Ender Ethem Atay, “Yarı Başkanlık Rejimi ve Özellikle Fransa Örneği”, *Kamu Hukuku Arşivi 2* (Haziran 1999), 141.

3. Başbakan ve Bakanlar Kurulunun yürütmede yer alması.⁷

Melez bir sistem olarak nitelenen yarı başkanlık sistemi hem başkanlık sisteminin hem de parlamenter sistemin özelliklerini üzerinde taşımaktadır. Geniş ve önemli yetkilere sahip olan Cumhurbaşkanının halk tarafından seçilmesi yönüyle başkanlık sistemine benzeyen yarı başkanlık sistemi, yasama organından kaynaklanan ve doğduğu yer olan yasama organının güvenine dayanmak zorunda olan ve yasama organına karşı sorumlu olan Bakanlar Kuruluna sahip olması bakımından ise parlamenter sisteme benzemektedir.⁸ Duverger'in Georges Vedel'den yaptığı alıntıda Fransa'da uygulanan yarı başkanlık sisteminin başkanlık sistemi ve parlamenter sistemin bir sentezi olmadığı, bu iki sistem arasında sırayla bir değişimin söz konusu olacağı belirtilmiştir.⁹ Benzer bir değerlendirme Giovanni Sartori tarafından da yapılmıştır. Sartori, Fransa'da uygulanan yarı başkanlık sistemine ilişkin yürütme organında yaşanacak kombinasyon değişikliklerinin yürütmenin başını değiştireceğini belirterek yarı başkanlık sisteminin karma bir sistem olduğunu ifade etmektedir.¹⁰

Yarı başkanlık sisteminde yürütme organı Cumhurbaşkanı ile Başbakan ve Bakanlar Kurulundan oluşmakta olup “iki başlı” bir yapıya sahiptir.¹¹ Yürütmenin birinci kanadını oluşturan halkın oyuyla seçilmiş Cumhurbaşkanı ile yürütmenin ikinci kanadını oluşturan parlamentodan doğan ve parlamentoya karşı sorumlu olan Bakanlar Kurulunun varlığı düalizme yol açmaktadır.¹² Bu durum yürütme içerisinde ikili iktidar veya ikili otoriteyi söz konusu kılmaktadır.¹³

Yarı başkanlık sisteminin önemli özelliklerinden birisi Cumhurbaşkanının, parlamenter sistemdeki Cumhurbaşkanının aksine sembolik bir hakem rolünün ötesinde yetkilerle donatılmış olmasıdır. Bu yetkilerin en önemlisi Cumhurbaşkanının parlamentoyu feshedebilmesinin mümkün olmasıdır.¹⁴ Halkın genel oyuyla göreve gelen Cumhurbaşkanı, parlamenter sistemdeki Cumhurbaşkanına göre daha fazla

⁷ Duverger, “Yeni Bir Siyasal Sistem Modeli: Yarı Başkanlık Hükümeti”, 69.

⁸ Serap Yazıcı, *Başkanlık ve Yarı-Başkanlık Sistemleri: Türkiye İçin Bir Değerlendirme* (İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2002), 92.

⁹ Duverger, “Yeni Bir Siyasal Sistem Modeli: Yarı Başkanlık Hükümeti”, 96.

¹⁰ Aktaran: Mustafa Erdoğan, *Anayasal Demokrasi* (Ankara: Siyasal Kitabevi, 2017), 462; parlamenter sistem ile başkanlık sisteminin iki ana tip olarak nitelendirildiği, 1958 tarihli V. Cumhuriyet Fransa Anayasasında 1962 tarihinde yapılan değişikliklerle kurulan yarı başkanlık sisteminin ise bu iki ana tipin özelliklerinden bazılarını üzerinde taşıyan bir karma tip olarak değerlendirildiğine ilişkin bkz. Ergun Özbudun, “Hükümet Sistemi Tartışmaları”, *Yeni Türkiye Dergisi*, 51, (2013), 207.

¹¹ Kemal Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi: Cilt I* (Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2011), 585-586; Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, 462.

¹² Duverger, “Yeni Bir Siyasal Sistem Modeli: Yarı Başkanlık Hükümeti”, 78.

¹³ Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, 462.

¹⁴ Uluşahin, “Kuvvetler Ayrılığı ve Yasama-Yürütme İlişkileri”, 47.

hukukî ayrıcalıklara sahip bulunmaktadır. Yarı başkanlık sisteminin prototipi niteliğinde olan Fransa'da halkın genel oyuyla seçilmiş olması nedeniyle halkın temsilcisi konumuna gelen Cumhurbaşkanının Başbakan ve bakanların karşı imzasına gerek olmaksızın parlamentoyu feshedebilmesi mümkündür.¹⁵ Fakat Fransa Anayasası 12. maddesinde Cumhurbaşkanının, Başbakan ve Meclis Başkanlarının görüşünü aldıktan sonra parlamentoyu feshedebileceği kuralını benimsemiştir. Cumhurbaşkanının parlamentoyu feshetmesi hâlinde parlamento seçimleri yenilenecektir. Cumhurbaşkanının, parlamento seçimini izleyen bir yıllık süre içerisinde parlamentoyu feshedebilmesi ise Anayasa tarafından yasaklanmıştır.¹⁶ Fesih mekanizması, sistemde yaşanacak kilitlenmeleri açmayı ve yürütmenin istikrarsızlığı problemini gidermeyi amaçlamaktadır.¹⁷

Parlamente sistemin aksine yarı başkanlık sisteminde Bakanlar Kurulunun toplantılarına Başbakan değil, Cumhurbaşkanı başkanlık etmektedir. Fransa Anayasasının 21. maddesine göre Başbakan, Cumhurbaşkanı tarafından verilecek açık bir yetkiye dayanarak ancak istisnai hâllerde Bakanlar Kuruluna başkanlık edebilir. Başbakanın Bakanlar Kuruluna yapacağı başkanlık Cumhurbaşkanı vekâleten olup belirli bir gündem için söz konusu olacaktır.¹⁸ Dolayısıyla Bakanlar Kuruluna Cumhurbaşkanının başkanlık etmesi kural, Başbakanın başkanlık etmesi ise istisnadır. Parlamente sisteminde ise bu durum tam tersidir.¹⁹ Fransa Anayasasının 21. maddesi Başbakanın hükûmetin faaliyetlerini yönettiğini belirtmiştir.²⁰ Bu kural Başbakanın hükûmeti yönetmediği anlamının çıkarılmasını gerektirmektedir.²¹ Hükûmetin yönetilmesinden Cumhurbaşkanının sorumlu olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Yarı başkanlık sisteminin ayırt edici özelliklerinden bir diğeri ise Cumhurbaşkanının siyasî sorumsuzluğuna karşılık Bakanlar Kurulunun, içerisinde bulunduğu yasama organının güvenine dayanmasıdır. Bakanlar Kurulunun görevde kalabilmesinin yasama organının güvenini gerektirmesi Bakanlar Kurulunun yasama organına karşı sorumlu olması sonucunu doğurmaktadır.²² Bakanlar Kurulunu kurmakla görevli kişi Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Cumhurbaşkanı, Başbakan atamasında serbestçe hareket edebilme imkânına sahip değildir. Çünkü

¹⁵ Atay, "Yarı Başkanlık Rejimi ve Özellikle Fransa Örneği", 142.

¹⁶ Fransa Anayasası, m. 12.

¹⁷ Demir, "Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi ve Türkiye", 832.

¹⁸ Fransa Anayasası, m. 21.

¹⁹ Eren, *Anayasa Hukuku Ders Notları*, 262.

²⁰ Fransa Anayasası, m. 21.

²¹ Demir, "Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi ve Türkiye", 836.

²² Eren, *Anayasa Hukuku Ders Notları*, 262.

Cumhurbaşkanının Başbakan olarak atayacağı kişinin göreve başlayabilmesi için parlamentodan güvenoyu alması gerekmektedir. Bu nedenle Cumhurbaşkanı, parlamentodan güvenoyu alamayacak bir kimseyi Başbakan olarak atamayacaktır. Aksi takdirde parlamentonun dağıtılması söz konusu olabilecektir. Ayrıca Cumhurbaşkanının Başbakanı görevden alabilmesi de mümkün değildir. Başbakan ancak istifa etmesi hâlinde görevinden uzaklaştırılabilecektir.²³ Bakanlar Kurulunun göreve başlarken parlamentonun güvenoyunu alması gerektiği gibi görevi esnasında da güvensizlik oyuyla görevden alınabilmesi de mümkündür.²⁴ Özellikle parlamento çoğunluğu ile Cumhurbaşkanının aynı siyasî partiye mensup olması hâlinde parlamentoda yapılacak güvensizlik oylaması ile Bakanlar Kurulunun görevden alınabilmesi mümkün olabilmektedir.²⁵

Yarı başkanlık sisteminde Cumhurbaşkanının tek başına yapabileceği işlemler haricindeki tüm işlemleri Bakanlar Kurulunun karşı imzasına tâbi tutulmuştur.²⁶ Dolayısıyla karşı imza kuralına tâbi olan Cumhurbaşkanının işlemlerinden Cumhurbaşkanı değil, karşı imza sahibi Başbakan ve bakanlar sorumlu olacaktır.

Cumhurbaşkanının sorumsuzluğu, yasama ile yürütme organları arasında söz konusu olabilecek kilitlemeler, bu iki organ arasında zorunlu bir uzlaşma arayışına girerek engellemeyi amaçlamaktadır.²⁷ Fakat Cumhurbaşkanı ile Bakanlar Kurulunun farklı siyasî partilere mensup olması yürütme içerisinde önemli problemlerin yaşanmasına neden olabilmektedir. “Kohabitasyon” olarak adlandırılan birlikte yaşama durumunda parçalı hükümet yapısı söz konusu olmaktadır. Kohabitasyon dönemlerinde Cumhurbaşkanı ile Bakanlar Kurulunun farklı siyasî eğilimlere sahip olmaları siyasî tikanıklıklara yol açmakta ve hatta yerleşmiş bir demokrasiye sahip olmayan devletler bakımından antidemokratik müdahalelere zemin hazırlamaktadır.²⁸ Yarı başkanlık sisteminin prototipi olan Fransa’da 1986-1988 ile 1993-1995 yılları arasında sorumlu kohabitasyon dönemleri yaşanmıştır. Farklı siyasî eğilimlere sahip François Mitterand’ın Cumhurbaşkanı, Jacques Chirac’ın ise Başbakan olduğu 1986-1988 yılları arasındaki kohabitasyon dönemi Cumhurbaşkanı Mitterand’ın parlamentoyu feshetmesi sonrasında yapılan seçimler ile yeni parlamento aritmetiğinin ortaya çıkması neticesinde çözüme kavuşturulmuştur. Fransa’da 1993-1995 yıllarında yaşanan diğer kohabitasyon

²³ Demir, “Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi ve Türkiye”, 836.

²⁴ Demir, “Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi ve Türkiye”, 832.

²⁵ Eren, *Anayasa Hukuku Ders Notları*, 263.

²⁶ Şencan, “Çatışmacı Parlamentarizmden Melez Bir Çözüme: Fransa’da Yarı Başkanlık Sistemi”, 89.

²⁷ Demir, “Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi ve Türkiye”, 832.

²⁸ Kasım Erdem, “Yarı-Başkanlık Sistemi: Teori, Pratik ve Tartışmalar”, *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Yarı-Başkanlık Sistemi (Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri)*, ed. Havvana Yapıcı Kaya (Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları, 2015), 5.

dönemi ise farklı siyasî eğilimlere sahip Cumhurbaşkanı Mitterand ile Başbakan Eduard Balladur arasında yaşanmıştır. Bu dönem 1995 yılında yapılan seçimler sonucunda Cumhurbaşkanının değişmesi ile nihayete ermiştir. 1997 yılında yapılan genel seçimler sonrasında Başbakanlık görevine gelen Lionel Jospin ile Cumhurbaşkanı Chirac'ın farklı siyasî eğilimlere sahip olmalarına karşılık 2002 yılına kadar büyük ölçüde sorunsuz bir şekilde görevde oldukları gözlemlenmiştir.²⁹

2. KKTC'NİN HÜKÜMET SİSTEMİ

15 Kasım 1983 tarihinde kuruluşu ilân edilen KKTC'nin hangi hükümet sistemi ile yönetildiğine ilişkin bir fikir birliğinin söz konusu olduğunu söyleyebilmek mümkün değildir. KKTC Cumhuriyet Meclisi Eski Başkanı İsmail Bozkurt, "KKTC'nin siyasal yapısı, Cumhurbaşkanı'nı doğrudan halkın seçtiği katıksız parlamenter sistemdir"³⁰ iddiasını ileri sürerken Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından hazırlanan bir raporda KKTC'nin hükümet sisteminin yarı başkanlık sistemi olduğu³¹ ifade edilmektedir. Benzer bir yaklaşım KKTC'de daha sonra Başbakanlık görevi de yapacak olan Tufan Erhürman'ın 2011 tarihli bir kitabında da görülmektedir.³² 1985 Anayasasının KKTC'ye hangi hükümet sistemini getirdiğine ilişkin bir fikir birliğinin söz konusu olmaması öncelikle KKTC'de uygulanan hükümet sisteminin ne olduğunun tespit edilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle bu bölümde KKTC'nin yasama ve yürütme organlarının nasıl düzenlendiği incelenecek olup ilk bölümde yer verilen yarı başkanlık sisteminin temel özellikleri ile KKTC'nin hükümet sistemi arasındaki benzerlikler tespit edilmeye çalışılacaktır. Böylelikle KKTC'nin hükümet sistemi kategorizasyonunda neden yarı başkanlık sistemleri arasında gösterilmesi gerektiği ortaya konulacaktır.

2. 1. KKTC'de Yasama - Yürütme İlişkileri

KKTC Anayasasının 4. maddesine göre "Yasama yetkisi, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti halkı adına Cumhuriyet Meclisindedir".³³ KKTC Anayasasının 77.

²⁹ Yazıcı, *Başkanlık ve Yarı-Başkanlık Sistemleri*, 100.

³⁰ İsmail Bozkurt, "KKTC'nin Siyasal Yapısı, Çıkmazları ve Çözüm Önerileri", *2013 Kuzey Kıbrıs Geleceğın Plânlanması*, ed. Soyalp Tamçelik (Ankara: Eko Avrasya Yayınları, 2014), 67.

³¹ Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV), *KKTC Devleti Fonksiyonel - Kurumsal Gözden Geçirme Çalışması* (Ankara: TEPAV Yayınları, 2013), 21.

³² Tufan Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi? -KKTC'de Hükümet Sistemi Tartışmaları ve Başkanlık Sistemi-* (Lefkoşa: Işık Kitabevi Yayınları, 2011), 40.

³³ KKTC Anayasası, m. 4.

maddesi, Cumhuriyet Meclisinin 50 milletvekilinden müteşekkil olduğunu belirtmektedir.³⁴ KKTC’de Cumhuriyet Meclisi seçimleri beş yılda bir yapılır.³⁵

KKTC Anayasasının Dördüncü Kısmı “Yürütme” başlığını taşımaktadır. Bu kısmın birinci bölümü Cumhurbaşkanı, ikinci bölümü ise Bakanlar Kurulunu düzenlemektedir. Yürütme başlığı altında hem Cumhurbaşkanı’nın hem de Bakanlar Kurulunun düzenleniyor olması KKTC’de yürütmenin iki başlı olduğunu göstermektedir. Anayasanın 5. maddesinde yürütme hem yetki hem de görev olarak nitelenmiş olup Cumhurbaşkanı ve Bakanlar Kurulu tarafından yerine getirileceği belirtilmiştir.³⁶

KKTC’de Cumhurbaşkanı 5 yıllık süre için halk tarafından seçilmektedir. Cumhurbaşkanlığı seçimi iki tur üzerinden yapılmaktadır. Cumhurbaşkanlığı seçiminde adaylardan herhangi birisinin salt çoğunluğu sağlayamaması hâlinde en çok oyu alan iki aday yedi gün sonra ikinci turda yarışmakta ve ikinci turda en çok oyu alan aday Cumhurbaşkanı seçilmektedir.³⁷ Cumhurbaşkanı’nın seçim usulü üzerinden bir devletin hükûmet sisteminin ne olduğunu anlayabilmek mümkün değildir. Çünkü parlamenter sistemde Cumhurbaşkanı parlamento tarafından seçilebileceği gibi halk tarafından da seçilebilir. Bu nedenle sadece Cumhurbaşkanı’nın seçim usûlüne bakarak KKTC’nin hükûmet sistemini tespit edebilmek mümkün olmayacaktır.

KKTC’nin hükûmet sistemini tespit edebilmek için Cumhurbaşkanı’nın sahip olduğu yetkilerin ve üstlendiği görevlerin incelenmesi gerekmektedir. KKTC Anayasasının 102. maddesi Cumhurbaşkanı’nın yetki ve görevlerini düzenlemiştir. Buna göre Cumhurbaşkanı, KKTC Devletinin başı olup hem Devletin hem de toplumun birliğini ve bütünlüğünü temsil etme yetkisine sahiptir.³⁸ Cumhurbaşkanı’na aynı madde hükmüyle verilen görevler arasında “Cumhuriyet Anayasasına saygıyı, kamu işlerinin kesintisiz ve düzenle yürütülmesini ve Devletin devamlılığını”³⁹ sağlamak da bulunmaktadır. Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde siyasî partilerin aday gösterebilmeleri mümkün⁴⁰ olmakla birlikte KKTC Anayasasında Cumhurbaşkanı’nın kendisine verilen görevleri tarafsızlıkla yerine getireceği⁴¹ belirtilmiştir. Ayrıca Anayasanın 101.

³⁴ KKTC Anayasası, m. 77.

³⁵ KKTC Anayasası, m. 79.

³⁶ KKTC Anayasası, m. 5.

³⁷ KKTC Anayasası, m. 99.

³⁸ KKTC Anayasası, m. 102/1.

³⁹ KKTC Anayasası, m. 102/2.

⁴⁰ KKTC Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü, m. 53/2.

⁴¹ KKTC Anayasası, m. 102/4.

maddesinde “Cumhurbaşkanlığı ile parti başkanlığı aynı kişide birleşemez”⁴² hükmüne yer verilerek partili Cumhurbaşkanlığına müsaade edilmemiştir.

KKTC Anayasasında bir kişinin kaç defa Cumhurbaşkanlığı görevine seçilebileceğine ilişkin herhangi bir kural bulunmamaktadır.⁴³ Bu durum bir kişinin birçok defa Cumhurbaşkanlığı makamına seçilebilmesine imkân verdiğinden Cumhurbaşkanlığı konumunun güçlenmesini sağlamaktadır. Ayrıca bir kişinin tekrar Cumhurbaşkanlığı vazifesine seçilebilmesi için gereken seçmen desteğini elde edebilmesi için halka verdiği vaatlerin yerine getirilmesi gerekmektedir. Bunun gerçekleştirilebilmesi için Cumhurbaşkanının siyasete daha aktif katılması söz konusu olabilir. Bu nedenle Cumhurbaşkanlarının parlamenter sistemdeki Cumhurbaşkanlarının aksine sembolik bir konumda bulunması mümkün değildir.

“Cumhurbaşkanının Sorumsuzluğu ve Sorumluluğu” başlığını taşıyan KKTC Anayasasının 103. maddesinin 1. fıkrasına göre Cumhurbaşkanının siyasî sorumluluğu bulunmamaktadır. Anayasanın ilgili düzenlemesine göre Cumhurbaşkanı, görevi ile ilgili yapacağı işlemlerden dolayı sorumlu tutulamayacaktır. Aynı fıkra hükmünde karşı imza kuralına da yer verilmiştir. Müşterek kararnamelerde Cumhurbaşkanının imzasının bulunması Cumhurbaşkanını sorumlu kılmamakta, bu kararnamelerden Başbakan ve ilgili bakanlar sorumlu olmaktadır.⁴⁴ Cumhurbaşkanının sorumluluğunun doğabileceği tek durum “vatana ihanet” olarak belirlenmiştir. Cumhurbaşkanının vatana ihanet nedeniyle suçlanabilmesi için Cumhuriyet Meclisinin üye tamsayısının en az üçte ikisinin bu yönde karar vermesi gerekmektedir. Cumhurbaşkanının bu şekilde suçlanması hâlinde Cumhurbaşkanı görevine devam edemeyecektir. Cumhurbaşkanının bu usûlün işletilmesi sonucunda suçlanması üzerine Cumhurbaşkanı Yüce Divanda yargılanacaktır. Cumhurbaşkanının Yüce Divanda yapılan yargılama sonucunda suçlu bulunması hâlinde Cumhurbaşkanlığı görevi sona erecektir. Cumhurbaşkanının Yüce Divan yargılaması sonucunda beraat etmesi hâlinde ise görevine dönmesi söz konusu olacaktır.⁴⁵

KKTC Anayasasının 88. maddesinin 2. fıkrası fesih yetkisini düzenlemiştir. Bakanlar Kurulunun süresi içerisinde kurulamaması hâlinde Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Meclisini feshedebilme imkânına sahiptir.⁴⁶ Cumhurbaşkanına verilen bir diğer fesih yetkisi ise aynı maddenin 3. fıkrasında düzenlenmiştir. Bu düzenlemeye göre “Bakanlar Kurulunun bir yıllık süre içinde, güven oyu alamama veya güvensizlik

⁴² KKTC Anayasası, m. 101.

⁴³ TEPAV, *KKTC Devleti Fonksiyonel - Kurumsal Gözden Geçirme Çalışması*, 21-22.

⁴⁴ KKTC Anayasası, m. 103/1.

⁴⁵ KKTC Anayasası, m. 103/2-4.

⁴⁶ KKTC Anayasası, m. 88/2.

oylaması sonucu üç kez düşmüş veya düşürülmüş olması halinde, Cumhurbaşkanı, Cumhuriyet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine⁴⁷ karar verebilme imkânına sahiptir. Cumhurbaşkanının, Cumhuriyet Meclisi seçimlerinin yenilenmesine karar verebilmesi için Cumhuriyet Meclisi Başkanı, Bakanlar Kurulu ve Cumhuriyet Meclisinde grubu bulunan partilerin genel başkanlarının görüşlerini alması gerekmektedir.⁴⁸ Cumhurbaşkanının fesih yetkisini kullanmadan önce halkoylamasına gidebilmesi de mümkündür.⁴⁹ Fesih yetkisi Cumhurbaşkanını oldukça önemli bir konuma getirmektedir. Cumhurbaşkanının hem halk tarafından seçiliyor olması nedeniyle sahip olduğu demokratik meşruiyetin güçlülüğü hem de Cumhuriyet Meclisini feshedebilme yetkisi KKTC'nin hükümet sisteminin yarı başkanlık sistemi olduğunu göstermektedir.⁵⁰ Cumhurbaşkanının bu kapsamda halkoylamasına gitmesinde Anayasanın herhangi bir sınırlama getirmemiş olması Cumhurbaşkanının yürütme içerisindeki konumunu güçlendirmektedir. Cumhurbaşkanının sahip olduğu bu yetki de göz önünde tutulduğunda KKTC Cumhurbaşkanının klasik parlamenter sistemdeki devlet başkanının sembolik konumuna oranla daha güçlü ve etkin olduğu görülecektir.

KKTC Anayasasının 146. maddesinde Cumhurbaşkanına bir kanun hakkında Anayasa Mahkemesine görüşünü bildirme yetkisi verilmiştir. Anayasa Mahkemesinin bir kanunun Anayasaya aykırı olduğu veya uygun olmadığına karar vermesi hâlinde ilgili kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanmaz ve Cumhuriyet Meclisine geri gönderilir.⁵¹ Cumhurbaşkanına verilen bu yetki Erhürman tarafından alışık olunmayan bir yetki olarak nitelenmiştir.⁵²

KKTC'de Cumhurbaşkanı Kıbrıs uyuşmazlığının çözümünde müzakerecilik sıfatını haiz olduğu gibi dış ilişkileri yürütme görevini de yerine getirmektedir. Cumhurbaşkanının bu iki görevi Anayasadan değil, teamüllerden kaynaklanmakta olup Cumhurbaşkanını oldukça güçlü bir konuma sahip olmasını sağlamaktadır.⁵³ Bu iki önemli yetkinin varlığı hükümet sisteminin yarı başkanlığa dönüşmesinde etkilidir.⁵⁴ Cumhurbaşkanının güçlü bir konumda olmasını sağlayan bir diğer etken ise Cumhurbaşkanının "Kıbrıs Türklerinin lideri" sıfatını haiz olması ve bu sıfatın

⁴⁷ KKTC Anayasası, m. 88/3.

⁴⁸ KKTC Anayasası, m. 88/5.

⁴⁹ KKTC Anayasası, m. 88/4.

⁵⁰ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 33.

⁵¹ KKTC Anayasası, m. 146.

⁵² Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 40.

⁵³ TEPAV, *KKTC Devleti Fonksiyonel - Kurumsal Gözden Geçirme Çalışması*, 21; Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 35-36.

⁵⁴ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 36.

Cumhuriyet Meclisi tarafından alınan kararlarla da sıklıkla teyit edilmesidir.⁵⁵ Cumhurbaşkanının güçlü bir konumda bulunmasının nedenleri arasında KKTC Cumhurbaşkanlarının sahip oldukları karizmatik özelliklerin payı yadsınamaz. KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş'ın 1948'den itibaren Kıbrıs davasının içerisinde etkin rol oynaması ve Kıbrıs Türk toplumuna liderlik etmesi nedeniyle sahip olduğu karizmatik otoritesi düşünöldüğünde Cumhurbaşkanının güçlü bir konuma sahip olması daha kolay anlaşılacaktır. İkinci Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat'ın Cumhuriyetçi Türk Partisi (CTP), üçüncü Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu'nun Ulusal Birlik Partisi (UBP) genel başkanlıklarını uzun süre sürdürmeleri ve Cumhurbaşkanlığı yaptıkları dönemde bu partilerin koalisyonun büyük ortağı olarak hükümeti teşkil etmeleri de düşünöldüğünde Cumhurbaşkanlarının halk tarafından seçilmelerinden kaynaklı konumları daha da güçlü hâle gelmiştir.⁵⁶ Erhürman'a göre "KKTC'nin bugüne kadarki üç cumhurbaşkanının da klasik parlamenter sistemlerdeki cumhurbaşkanları ile kıyaslanamayacak oranda güçlü oldukları"⁵⁷ görölmektedir.

Bakanlar Kurulunun oluşumunu düzenleyen KKTC Anayasasının 106. maddesine göre "Cumhurbaşkanı, Bakanlar Kurulunu kurma görevini, güvenoyu alabilecek bir grup başkanına veya milletvekiline verir".⁵⁸ Bakanların milletvekili olmayan kişiler arasından da atanabilmesi mümkündür.⁵⁹ KKTC'de bakanlık sıfatı ile milletvekilliği bağdaşmaktadır.⁶⁰ Yarı başkanlık sisteminin uygulandığı Fransa'da ise bakanlık sıfatı ile milletvekilliği bağdaşmamaktadır.⁶¹ KKTC hükümet sistemi bu yönüyle yarı başkanlık sistemine değil, parlamenter sisteme benzemektedir.

Fransa'da kural olarak Bakanlar Kuruluna Cumhurbaşkanı tarafından başkanlık edilmesine karşılık KKTC'de Başbakan, Bakanlar Kurulu toplantılarına başkanlık etmektedir. Fakat Cumhurbaşkanı "gerekli gördüğü hâllerde" Bakanlar Kuruluna başkanlık edebilme imkânına sahiptir.⁶² Erhürman'a göre Cumhurbaşkanının Bakanlar Kuruluna başkanlık etmesi alışkın olunmayan bir yetkidir.⁶³ Her ne kadar Cumhurbaşkanı başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulunda Cumhurbaşkanının oy kullanabilmesi mümkün olmasa da böyle bir imkanın varlığı ve bu yetkinin herhangi bir

⁵⁵ Bozkurt, "KKTC'nin Siyasal Yapısı, Çıkmazları ve Çözüm Önerileri", 68.

⁵⁶ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 22, 28.

⁵⁷ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 22.

⁵⁸ KKTC Anayasası, m. 106/2.

⁵⁹ KKTC Anayasası, m. 106/4.

⁶⁰ KKTC Anayasası, m. 106/5.

⁶¹ Fransa Anayasası, m. 23.

⁶² KKTC Anayasası, m. 107/4.

⁶³ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 34.

şarta bağlanmamış olması Cumhurbaşkanını sembolik bir makam sahibi olmanın ötesine taşımakta ve oldukça güçlü bir konuma getirmektedir. Ayrıca Cumhurbaşkanının, hükûmeti oluşturan siyasî partiden seçilmiş olması veya bu partiden gelmesi ihtimalinin güçlülüğü de düşünüldüğünde Cumhurbaşkanlığının sembolik bir makam olmadığı görülecektir.

KKTC Anayasasına göre bakanlıkların sayısının onu geçebilmesi mümkün değildir. Anayasaların genel eğilimi bakanlıkların sayısının kanun ile arttırılıp azaltılacağı yönünde olmasına karşılık KKTC’de bakanlıkların sayısının üst sınırı gösterilmiştir.⁶⁴ Bakanlar Kurulu, Cumhuriyet Meclisi içerisinde doğmakta ve Cumhuriyet Meclisinin güvenoyuna dayanmaktadır.⁶⁵ Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü’nün 143. maddesine göre güvenoyu veren milletvekillerinin sayısının red oyu veren milletvekillerinin sayısından fazla olması hâlinde Bakanlar Kurulu güvenoyu almış olacak ve göreve başlayacaktır. Bakanlar Kurulunun güvenoyu alamaması hâlinde Başbakan istifasını Cumhurbaşkanı’na sunacaktır.⁶⁶ Bakanlar Kurulunun güvenoyu almasının üzerinden üç ay geçmedikçe Bakanlar Kuruluna karşı güvensizlik önergesi verilebilmesi mümkün değildir.⁶⁷ Bakanlar Kuruluna karşı verilecek güvensizlik önergelerinin en az dokuz milletvekili tarafından verilmesi gerekmektedir. Güvensizlik önergesinin reddedilmesi hâlinde genel kural uygulanacak olup üç ay içerisinde tekrar güvensizlik önergesi verilemeyecektir.⁶⁸ Başbakanın görevi esnasında güven isteminde bulunabilmesi de mümkündür. Başbakan, Bakanlar Kurulunda konuya ilişkin yapacağı görüşme sonrasında Cumhuriyet Meclisinden güven isteminde bulunabilecektir.⁶⁹ Otuz günlük süre içerisinde Bakanlar Kurulu üyelerinin çoğunluğunun (6 bakan) değişmesi hâlinde Başbakanın güvenoyuna başvurması gerekmektedir.⁷⁰ Bu düzenleme çerçevesinde güvenoyuna başvurulmasının Başbakanın üzerine bir yükümlülük olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Bakanlar Kurulunun güven isteminin reddedilmesi veya hakkında verilen güvensizlik önergesinin üye tamsayısının salt

---

⁶⁴ Ömer Temel, “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)”, *Osmanlı Ardl Devletlerinin Siyasal Sistemleri, Cilt 1*, ed. Abdurrahman Tekin, Ömer Temel, İlyas Fırat Cengiz (Ankara: Adalet Yayınevi, 2019), 347.

⁶⁵ Bu husus KKTC Anayasasının 107. maddesinin 3. fıkrasında “Başbakan, Bakanlar Kurulunun programından ve uygulanmasından veya önemli bir politika girişiminden, Cumhuriyet Meclisine karşı sorumludur.” denilmek suretiyle ayrıca belirtilmiştir.

⁶⁶ KKTC Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü, m. 143.

⁶⁷ KKTC Anayasası, m. 109/2.

⁶⁸ KKTC Anayasası, m. 109/3.

⁶⁹ KKTC Anayasası, m. 109/4.

⁷⁰ KKTC Anayasası, m. 109/5.

çoğunluğu (26 milletvekili) ile kabul edilmesi hâllerinde Başbakanın istifasını Cumhurbaşkanına sunması gerekmektedir.⁷¹

KKTC’de bakanlar hem bireysel olarak hem de kolektif bir şekilde siyasi olarak Cumhuriyet Meclisine karşı sorumludurlar.⁷² Cezaî sorumluluk bakımından ise Yüce Divana sevk edilen bakanlar, bakanlıktan düşerler. Başbakanın Yüce Divana sevk edilmesi hâlinde ise Bakanlar Kurulu istifa etmiş sayılır.⁷³

Yukarıda KKTC’deki yasama ve yürütme organları arasındaki ilişkilere ilişkin yer verilen hususlar dikkate alındığında hükümet sisteminin daha çok yarı başkanlık sistemine benzediği görülecektir.⁷⁴

2. 3. KKTC’de Kohabitasyon Dönemleri

Cumhurbaşkanı ile Bakanlar Kurulunun farklı siyasi eğilimlerden gelmesi hâlinde parçalı hükümet yapısının siyasi tıkanıklıklara neden olduğu, söz konusu birlikte yaşama döneminin kohabitasyon olarak adlandırıldığı yukarıda belirtilmişti. Yarı başkanlık hükümet sisteminin uygulandığı Fransa’da yaşanan kohabitasyon dönemlerinin benzeri durumlar KKTC’de de yaşanmıştır. KKTC Cumhuriyet Meclisi, “bunalım potansiyeli taşıyan hassas dengelere dayanmakta”⁷⁵ olduğundan kurulan hükümetler uzun süreli görevde kalamamaktadırlar. Hatta bir tek milletvekilinin tutum ve davranışları Cumhuriyet Meclisini kilitleyebilmektedir.⁷⁶ 1983 yılından 2020’ye kadar kurulan hükümetlerin sayısının 30’u bulması hükümet istikrarsızlığının varlığının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Cumhurbaşkanının halk tarafından seçiliyor olması KKTC’de Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasında güç yarışının söz konusu olmasına neden olabilmektedir.⁷⁷ Bu noktada bir çifte meşruiyet probleminin varlığından bahsedilebilir.⁷⁸ KKTC’de bir kişinin Cumhurbaşkanı seçilebilmesi için seçimin her iki turu bakımından da %50+1’lik oy oranına ulaşması gerektiği göz önünde bulundurulduğunda Cumhurbaşkanının çoğu zaman hükümeti kuran parti veya partilerin toplam oy oranından daha fazla bir halk

⁷¹ KKTC Anayasası, m. 109/6.

⁷² Temel, “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)”, 347.

⁷³ KKTC Anayasası, m. 108/4.

⁷⁴ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 40.

⁷⁵ Bozkurt, “KKTC’nin Siyasal Yapısı, Çıkmazları ve Çözüm Önerileri”, 72.

⁷⁶ Bozkurt, “KKTC’nin Siyasal Yapısı, Çıkmazları ve Çözüm Önerileri”, 72.

⁷⁷ Bozkurt, “KKTC’nin Siyasal Yapısı, Çıkmazları ve Çözüm Önerileri”, 71.

⁷⁸ Yasama ve yürütme organlarının halk tarafından seçilmesinin bu organların birbirlerine karşı daha güçlü meşruiyetlere sahip olduklarını iddia etmeleri anlamına gelen çifte meşruiyet problemine ilişkin bkz. Serap Yazıcı, “Başkanlık Sistemleri: Türkiye İçin Bir Değerlendirme”, *Başkanlık Sistemi*, ed. Teoman Ergül (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005), 133.

desteğine sahip olması söz konusu olmaktadır. Bu durum Cumhurbaşkanının sistem içerisinde sahip olduğu gücünü dayandırdığı demokratik meşruiyeti sağlaması bakımından oldukça önemlidir.⁷⁹ Ayrıca Cumhurbaşkanının sahip olduğu yetkilerin genişliği düşünüldüğünde özellikle Kıbrıs uyuşmazlığına ilişkin hususlarda Cumhurbaşkanı ile Başbakanlar arasında yaşanan gerginlik ve çatışmalar⁸⁰ çifte meşruiyetin boyutunu göstermesi bakımından önem kazanmaktadır.

KKTC’de 2018 yılında yapılan milletvekilliği genel seçimleri sonrasında kurulan hükûmetler arasında yer alan UBP - Halkın Partisi (HP) koalisyonunun Başbakanı Ersin Tatar ile Toplumcu Demokrasi Partisi (TDP) eski genel başkanlarından Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı’nın farklı siyasî eğilimlere mensup olmaları nedeniyle zaman zaman çatıştıkları görülmektedir. Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı’nın, Türkiye tarafından Suriye’nin kuzeyindeki terörist gruplara karşı başlatılan Barış Pınarı Harekâtına ilişkin yaptığı paylaşım Başbakan Ersin Tatar tarafından eleştirilmiş olup Tatar ve hükûmeti harekâta destek verdiklerini açıklamışlardır.⁸¹ 2020 yılının başında da Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı’nın verdiği bir röportaj Başbakan Ersin Tatar’ın tepkisini çekmiştir. Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı verdiği röportajda Türkiye’nin KKTC’yi bir vilayeti hâline getirme ihtimalinin olduğu iddiasını dile getirmiş⁸², bu açıklamanın Cumhurbaşkanlığına adaylığını daha önce açıklamış olan Başbakan Ersin Tatar tarafından seçimleri kazanma amaçlı olduğu ifade edilmiştir.⁸³ Benzer bir durum 2016 yılı içerisinde Kıbrıs uzlaşmazlığına ilişkin müzakereler üzerinden de söz konusu olmuştur. UBP’li Başbakan Hüseyin Özgürün ile Cumhurbaşkanı Mustafa Akıncı arasında çeşitli tartışmalar yaşanmıştır.⁸⁴

2004 yılında Annan Plânının halkoylamasına sunulması esnasında Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş ile CTP Genel Başkanı Mehmet Ali Talat arasında yaşananlar da bir kohabitasyon örneği olarak değerlendirilebilir. Cumhurbaşkanı Rauf R. Denктаş Annan Plânına “hayır” oyu verilmesi gerektiğini savunurken Başbakan

⁷⁹ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 27-28.

⁸⁰ Annan Plânına ilişkin yapılan halkoylamasının sonuçlarından da görülebileceği üzere KKTC siyasî partileri arasında Kıbrıs uyuşmazlığına ilişkin ciddi görüş ayrılıkları bulunmaktadır (Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 87). Cumhurbaşkanı ile Başbakan ve Bakanlar Kurulunun farklı siyasî eğilimlerden gelmeleri hâlinde de Kıbrıs uyuşmazlığına ilişkin görüş ayrılıklarının ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir.

⁸¹ Anadolu Ajansı (AA), “KKTC Başbakanı Tatar: KKTC halkı Barış Pınarı Harekâtı’nda Türkiye’nin yanındadır” (Erişim 23 Ocak 2020).

⁸² The Guardian, “Turkish Cypriot leader warns Cyprus is facing permanent partition” (Erişim 10 Şubat 2020).

⁸³ Anadolu Ajansı (AA), “KKTC Başbakanı Tatar’dan Cumhurbaşkanı Akıncı’ya tepki” (Erişim 10 Şubat 2020).

⁸⁴ Milliyet Gazetesi, “Cumhurbaşkanı Akıncı: ‘Başbakan ayağımıza kurşun sıkıyor’ ” (Erişim 11 Şubat 2020).

Mehmet Ali Talat “evet” oyu verilmesi yönünde propaganda yapmıştır. Bu önemli konudaki ayrılık yürütme organının iki kanadı arasında tartışmaların ve çatışmaların yaşanmasına neden olmuştur. 2005 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde Rauf R. Denktaş aday olmamış ve seçimi kazanan Mehmet Ali Talat Cumhurbaşkanı seçilmiştir. Böylelikle söz konusu çatışma da son bulmuştur.

KKTC’de yaşanan kohabitasyon örnekleri yukarıda verilenlerle sınırlı değildir. KKTC’de aynı siyasî eğilimlerden gelen Cumhurbaşkanı ve Başbakanların da fikir ayrılıkları yaşadıkları, yürütme organı içerisinde birlikte görev yaptıkları süre içerisinde çeşitli tartışmalar yürüttükleri gözlemlenmiştir. UBP’nin adayı olarak Cumhurbaşkanlığı seçimlerine giren ve Cumhurbaşkanı seçilen Derviş Eroğlu ile UBP Genel Başkanı ve Başbakan İrsen Küçük arasında 2012 yılı içerisinde yaşanan tartışma⁸⁵ bu duruma örnek gösterilebilir. Bu tartışma sonrasında UBP hükûmeti düşmüş ve 2013 yılında yapılan milletvekilliği genel seçimlerinde UBP ikinci parti konumuna gerilemiştir.⁸⁶ Benzer bir durum aynı siyasî eğilimden gelen Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş ile UBP Genel Başkanı Derviş Eroğlu arasında da yaşanmıştır. Bu kohabitasyon döneminde Kıbrıs uyuşmazlığının dışında kalan konularda Başbakan Eroğlu ve hükûmeti yürütme içerisinde Cumhurbaşkanı Denktaş’a nazaran daha güçlü bir konuma sahip olmuştur. Fakat bu durum Cumhurbaşkanı Denktaş’ı sembolik bir konuma itmemiş, Kıbrıs uyuşmazlığına ilişkin hususlarda Denktaş tek yetkili otorite olma konumunu kaybetmemiştir.⁸⁷ Rauf R. Denktaş ile Derviş Eroğlu arasında yaşanan fikir ayrılıkları UBP’li dokuz milletvekilinin başlattığı ve “Dokuzlar Hareketi” olarak adlandırılan parti içi muhalefetin UBP tarafından ihraç edilmeleri neticesini doğurmuştur. UBP’den ihraç edilen dokuz milletvekili 1992’de Demokrat Parti’yi (DP) kurmuşlardır.⁸⁸ 1993 yılında yapılan seçimlerden %29,9’luk oy oranıyla UBP birinci parti olarak çıksa da DP aldığı %29,2’lik oy oranıyla büyük bir başarı kazanmıştır. Seçimden sonra Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş, hükûmeti kurma görevini DP Genel Başkanı Hakkı Atun’a vermiş ve DP-CTP hükûmeti kurulmuştur.⁸⁹

---

⁸⁵ Milliyet Gazetesi, “KKTC’de ‘aile’ kavgası” (Erişim 11 Şubat 2020).

⁸⁶ Bozkurt, “KKTC’nin Siyasal Yapısı, Çıkmazları ve Çözüm Önerileri”, 71.

⁸⁷ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 39-40.

⁸⁸ KKTC Demokrat Parti (DP), “Serdar Denktaş” (Erişim 13 Şubat 2020).

⁸⁹ Tuğçe Bayram, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Siyasal Sistemin Kurumsallaşma Süreci ve Demokrasinin Konsolidasyonu* (Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017), 167.

3. KKTC'DE BAŞKANLIK SİSTEMİ TARTIŞMALARI

3. 1. Genel Hatlarıyla Başkanlık Sistemi

Anavatanı Amerika Birleşik Devletleri olan başkanlık sisteminde yasama ve yürütme kuvvetlerinin ayrılığı sert bir şekildedir. Başkanlık sisteminde yasama ile yürütme kuvvetleri kaynak ve mevcudiyetlerini sürdürme bakımından birbirinden bağımsız bir şekilde hareket etmektedirler.⁹⁰ Başkanlık sistemi bu bakımdan gücün Devlet organlarından herhangi birinin elinde toplanmasını engelleme amacına matuftur.⁹¹

Başkanlık sisteminde yürütme tek başlıdır.⁹² Yürütme yetkisi başkana aittir.⁹³ Başkan, halk tarafından belirli bir süre için seçilir. Başkan yardımcısı da başkanla birlikte yine halk tarafından seçilir. Başkanlık makamının herhangi bir nedenle boşalması hâlinde başkan yardımcısı başkanın kalan görev süresini tamamlar.⁹⁴ Yürütmenin yalnızca başkandan oluşması, sistem içerisinde bir başbakanın bulunmasını engellemekte ve bu durum başkanın hem devlet başkanlığı hem de başbakanlık vazifesini bir arada yürütmesi anlamına gelmektedir. Başkanlık sisteminde başkanın haricinde sembolik yetkilere sahip bir devlet başkanlığı makamından bahsedilemez. Başkanlık sisteminde bakanlar sekreter olarak adlandırılmakta olup başkanın belirlediği siyaseti yerine getirmekle sorumludurlar. Bakanların parlamentoya karşı herhangi bir sorumluluğu söz konusu değildir. Bakanlar, Başkana karşı sorumludurlar.⁹⁵

Hükûmet sistemlerinde siyasî sorumluluk, yürütmenin nereden kaynaklandığına, kim tarafından seçildiğine bağlıdır. Başkanlık sisteminde tek başına yürütmeyi teşkil eden Başkan, yasama organı olan Kongre tarafından seçilmediği için Başkanın Kongreye karşı herhangi bir sorumluluğu söz konusu değildir. Başkan kendisini seçen halka karşı sorumludur.

Başkanlık sisteminde yürütme organı gibi yasama organı da sabit bir süre için seçilmektedir. Başkanın Kongreyi feshedebilmesinin mümkün olmadığı bu sistemde Kongrenin Başkanın görevine son verebilmesi de mümkün değildir.⁹⁶ Başkanın

---

⁹⁰ Gözler, *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi: Cilt I*, 569.

⁹¹ Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, 445.

⁹² Erdoğan Teziç, *Anayasa Hukuku* (İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2016), 532.

⁹³ ABD Anayasası, 1787, II. madde, 1. Bölüm.

⁹⁴ Eren, *Anayasa Hukuku Ders Notları*, 256.

⁹⁵ Teziç, *Anayasa Hukuku*, 532.

⁹⁶ Yazıcı, "Başkanlık Sistemleri: Türkiye İçin Bir Değerlendirme", 126-127; Teziç, *Anayasa Hukuku*, 533.

görevden alınabilmesinin tek yöntemi ağır cezaî sorumluluk durumlarında çalıştırılabilen “impeachment” mekanizması ile söz konusu olabilmektedir.⁹⁷

Başkanlık sisteminin temel özelliklerden bir diğeri ise yasama organı ile yürütme organının karşılıklı etkileşim araçlarıyla dengelenmesidir. “Frenler ve dengeler (check and balances)” sistemi olarak nitelenen başkanlık sistemi, karşılıklı etkileşim araçları sayesinde yasama ve yürütme organlarının birbirlerinin işlevlerine kısmen de olsa katılabilmelerine veya birbirlerinin çalışmalarını durdurabilmelerine imkân tanımaktadır. Başkanın sahip olduğu etkileşim araçlarına Başkanın yasama faaliyetlerine katılamamasına karşılık Kongrenin açılışında yapacağı konuşma ile çıkmasını istediği kanunlarla ilgili mesaj verebilmesi, kanunları veto edebilme yetkisine sahip olması örnek olarak verilebilir. Impeachment mekanizmasını çalıştırmak suretiyle Başkanın azledilebilmesi, Başkan tarafından yapılacak atamalarda Senatonun onayının gerekmesi ve Kongrenin bütçeyi kabul etmesi veya etmemesi örnekleri ise Kongre tarafından sahip olunan etkileşim araçlarındandır.⁹⁸

3. 2. KKTC’de Hükûmet Sistemi Tartışmaları

KKTC’de son yıllarda başkanlık sistemine geçilmesine ilişkin çeşitli tartışmaların yürütüldüğü gözlemlenmektedir. Bu tartışmalar her ne kadar son zamanlarda gündemin sıcak konuları arasına girmiş olsa da tartışmaların tarihi oldukça eskidir.

KKTC Kurucu Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş 2000’li yılların başında parlamenter sistemin miadını doldurduğunu belirterek başkanlık sistemine geçilmesi gerektiğini söylemiştir.⁹⁹ Denktaş’a göre başkanlık sistemi KKTC’ye daha uygundur. Denktaş bu fikrini Cumhurbaşkanlığı görevinin sona ermesinden sonra da savunmuştur. Benzer bir şekilde 2. Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat da başkanlık sisteminin KKTC için daha uygun olduğu görüşünü savunmuştur. Fakat Talat’ın bu görüşü Cumhurbaşkanlığı yaptığı esnada söz konusu olmuştur. Talat, Cumhurbaşkanlığı görevine seçilmeden önce Denktaş tarafından ifade edilen bu görüşe karşı çıkmış olmasına rağmen Cumhurbaşkanı olduktan sonra bu görüşte haklılık payı olduğunu belirtmiştir.¹⁰⁰

2014 yılı içerisinde Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu başkanlık sistemine geçilmesi önerisinde bulunmuş, fakat kısa bir süre sonra Cumhurbaşkanı seçilecek olan Mustafa

⁹⁷ Ergun Özbudun, “Başkanlık Sistemi Tartışmaları”, *Başkanlık Sistemi*, ed. Teoman Ergül (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005), 107.

⁹⁸ Erdoğan, *Anayasal Demokrasi*, 447; Mustafa Erdoğan, “Başkanlık Sistemini Doğru Tartışmak”, *Liberal Düşünce Dergisi*, 2, (1996), 6.

⁹⁹ Prof. Dr. Ata Atun, “Başkanlık Sistemi” (Erişim 15 Şubat 2020).

¹⁰⁰ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 15.

Akıncı dâhil muhalefet partisi liderleri bu öneriyi desteklememiştir.¹⁰¹ 2017 yılı içerisinde yürütülen tartışmalarda Başbakan ve CTP Genel Başkanı Ferdi Sabit Soyer başkanlık sistemine kapalı olmadığını ifade etmiştir. Dönemin ana muhalefet partisi UBP Genel Başkanı Tahsin Ertuğruloğlu da KKTC için en uygun hükûmet sisteminin başkanlık sistemi olduğunu belirtmiştir. Benzer bir şekilde muhalefet partilerinden DP'nin genel başkanlığını yürüten Serdar Denktaş da başkanlık sistemine geçilmesi yönünde açıklamalar yapmıştır.¹⁰²

2019 yılı içerisinde yapılan seçimler sonrasında oluşan parçalı Cumhuriyet Meclisi ve CTP-HP-TDP-DP koalisyon hükûmetinin dağılması ile başkanlık sistemi yeniden tartışılmaya başlanmıştır. Başbakan Ersin Tatar, mevcut hükûmet sisteminin parlamenter sistem olduğunu savunarak hükûmet sisteminden kaynaklı bazı olumsuz durumların olduğunu ve hükûmetlerin uzun ömürlü olmadığını belirtmiş ve başkanlık sisteminin tartışılması gerektiğini söylemiştir.¹⁰³ HP Genel Başkanı Kudret Özersay verdiği bir röportajda başkanlık sisteminin tartışmaya açılması gerektiğini belirtmiş ve “Güçler ayrılığı ilkesine hanel getirmeden, Cumhurbaşkanlarının dış politika kadar içerideki sorunların çözümüne dair görev ve yetkilerinin de yeniden ele alınacağı bir sistem sorgulamasına ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum” ifadesine yer vermiştir.¹⁰⁴ Benzer bir talep Yeniden Doğuş Partisi (YDP) Genel Başkanı Erhan Arıklı tarafından da dile getirilmiştir.¹⁰⁵

3. 3. KKTC’de Hükûmet Sistemi Tartışmalarına İlişkin Öneriler

KKTC’de hükûmet sistemi değişikliği taleplerinin temel nedeni hemen her seçimden sonra oluşan parçalı yapıyı Cumhuriyet Meclisinin varlığı ve dolayısıyla hükûmet kurmada yaşanan zorluk ile hükûmetlerin kısa ömürlü olmalarıdır. Örneğin 2018 genel seçimleri sonucunda altı farklı siyasî parti %5’lik seçim barajını geçmeyi başararak Cumhuriyet Meclisinde temsil edilme hakkını kazanmıştır. Ayrıca KKTC’nin kuruluşunun ilân edildiği tarih olan 15 Kasım 1983’ten 2020 yılı başına kadar geçen yaklaşık 37 yıllık süre içerisinde 30 farklı hükûmetin kurulmuş olması hükûmetlerin kısa ömürlü olduklarını göstermektedir.

KKTC’de uygulanan ve yukarıda yer verilen açıklamalara göre yarı başkanlık sistemine daha yakın bir sistem uygulanmaktadır. KKTC’de, uygulanan hükûmet

---

¹⁰¹ Kıbrıs Son Dakika, “Başkanlık Sistemi’nde uzlaşa yok” (Erişim 15 Şubat 2020).

¹⁰² Dünya Bülteni, “KKTC’de rejim tartışmaları başladı” (Erişim 16 Şubat 2020).

¹⁰³ Kıbrıs Gerçek, “Tatar: Başkanlık sistemi artık gündeme gelmelidir” (Erişim 16 Şubat 2020).

¹⁰⁴ Kıbrıs Postası, “Özersay: “Seçimden önce Anayasa değişikliği tartışması şart” ” (Erişim 16 Şubat 2020).

¹⁰⁵ Kıbrıs Postası, “Arıklı: “Anayasa değişmeli ve Başkanlık Sistemi’ne geçilmelidir” ” (Erişim 16 Şubat 2020).

sisteminden kaynaklanan sorunların var olduğu görölmektedir. Fakat hükümet sisteminin değiştirilmesi, kamu yönetimine ilişkin süregelen yapısal problemlerin giderileceği anlamına gelmemektedir.¹⁰⁶

Başkanlık sisteminin uygulandığı ABD’de siyasî partilerin disiplinsiz bir yapıda oluşuna karşılık KKTC siyasî partilerinin disiplinli yapıları başkanlık sistemine geçilmesi hâlinde problemlerin çözülebilmesi yerine daha da büyümesine neden olabileceğini ihtiva etmektedir. Her ne kadar zaman zaman bir partiden diğer bir partiye milletvekili transferleri söz konusu olsa da Cumhuriyet Meclisinde temsil edilen partilerin milletvekillerinin yapılan oylamalarda genellikle partilerinin görüşü doğrultusunda hareket ettikleri görölmektedir.¹⁰⁷ Ayrıca DP’nin kuruluş süreci de KKTC partilerinin disiplinli yapısının görülmesi bakımından önem arz etmektedir. UBP içerisinde yaşanan fikir ayrılıkları, Cumhurbaşkanı Rauf R. Denktaş’la hareket eden dokuz milletvekilinin UBP’den ihraç edilmesi ile neticelenmiş ve bunun üzerine DP’nin kurulduğu yukarıda anlatılmıştı.

Çok partili siyasî hayatın egemen olduğu KKTC’de sadece iki partinin ana aktör olarak yer aldığını söyleyebilmek mümkün değildir.¹⁰⁸ Nitekim 2018 genel seçimleri sonrasında yeni kurulan siyasî partiler (HP ve YDP) Cumhuriyet Meclisinde temsil edilmeye başlanmış ve hatta HP seçim sonrası oluşturan her iki hükümette de koalisyon ortalağı olmuştur. Benzer bir durum DP için de söz konusudur. DP, UBP’den sonra en fazla süre hükümet ortağı olan partidir. Bu örneklerden de anlaşılacağı üzere KKTC’de ABD’dekine benzeyen iki partili bir sistem bulunmamaktadır.

KKTC’de çok partili bir sistemin var olması ve siyasî partilerin disiplinli yapıları göz önünde bulundurulduğunda başkanlık sistemine geçilmesi hâlinde ABD’dekine benzer bir uygulamanın söz konusu olabilmesi ihtimali düşük gözükmemektedir. Bu nedenle hükümet sistemi değişikliği öncesinde sistemin aksayan taraflarının düzeltilmeye çalışılması daha sağlıklı sonuçların alınmasını sağlayabilecektir. Öncelikle Cumhuriyet Meclisinde oluşan parçalı siyasî yapının göz önünde bulundurularak hükümetlerin kurulmasını kolaylaştıracak önlemler alınmalıdır. Hükümetin güvenoyu alabilmesi için gereken salt çoğunluk (26 milletvekili) şartının daha aşağıya çekilmesi hükümetin kurulmasını kolaylaştıracaktır. Bakanlıkların sayısının 10 ile sınırlandığı KKTC’de 50 sandalyeli Cumhuriyet Meclisinin içinden bakanların görevlendirilmesi uygulaması bakanlık kavgalarının yaşanmasına neden olmaktadır.¹⁰⁹ Bu tür kavgaların önlenmesi için 10 bakanın birkaçının milletvekili

¹⁰⁶ TEPAV, *KKTC Devleti Fonksiyonel - Kurumsal Gözden Geçirme Çalışması*, 22.

¹⁰⁷ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 87.

¹⁰⁸ Erhürman, *Çare Başkanlık Sistemi mi?*, 86-87.

¹⁰⁹ Bozkurt, “KKTC’nin Siyasal Yapısı, Çıkmazları ve Çözüm Önerileri”, 88.

olmayan kimselerden belirlenmesi düşünülebilir. Böylelikle hükûmetlerin kurulması esnasında güvenoyu alabilmek için bakanlık karşılığında milletvekillerinin parti değiştirmesi engellenebilir. Bununla birlikte seçim sisteminden kaynaklanan bazı problemlerin giderilmesi ile hükûmet sisteminden kaynaklanan problemlerin çözülmesine de katkı sağlanabilir. Bu kapsamda özellikle seçim ittifaklarının hukukîleştirilmesi büyük bir öneme sahiptir. Bir diğer öneri ise bir kişinin kaç defa Cumhurbaşkanı olabileceğinin yapılacak bir Anayasa değişikliği ile belirlenmesidir. Bu bakımdan bir kişinin en fazla iki defa Cumhurbaşkanlığı makamına seçilebileceğinin kabul edilmesi düşünülebilir. Bu yönde yapılacak bir değişiklik, Cumhurbaşkanının kişiselleşmiş bir iktidar odağı olmaktan çıkarılmasını sağlayacaktır.¹¹⁰

SONUÇ

KKTC Anayasası ve uygulama incelendiğinde KKTC'nin hükûmet sisteminin parlamenter sisteme nazaran yarı başkanlık sistemine daha yakın olduğu görülecektir. Halk tarafından seçilen ve bu nedenle güçlü bir meşruiyete sahip olan Cumhurbaşkanının Anayasadan kaynaklanan fesih yetkisi, siyasi sorumluluğunun bulunmaması, Bakanlar Kuruluna başkanlık edebilmesinin mümkün olması gibi yetkileri düşünüldüğünde KKTC'de Cumhurbaşkanlığının parlamenter sistemdeki sembolik Cumhurbaşkanlığı makamına benzemediği görülecektir. Ayrıca Cumhurbaşkanının Kıbrıs Türklerinin lideri oluşu ve Kıbrıs uyuşmazlığına ilişkin müzakereleri yürütmesi gibi Anayasadan kaynaklanmayan yetkileri de Anayasadan kaynaklanan yetkilerine eklendiğinde Cumhurbaşkanının etkin ve güçlü bir konuma sahip olduğu açıktır. Bu bakımdan KKTC'nin hükûmet sisteminin yarı başkanlık sistemine daha çok benzediği sonucuna varmak gerekmektedir.

Fransa'da yaşanan kohabitasyon dönemlerinin benzerlerinin KKTC'de de söz konusu olduğu görülmektedir. Hükûmet istikrarsızlıklarının sıklıkla yaşandığı KKTC'de hükûmet sistemi tartışmalarının yaşanması tabiidir. Fakat bir yönetimin demokratikliği, istikrarı ve etkinliğinde hükûmet sisteminin payını inkâr edebilmek mümkün olmamakla beraber bunların sadece hükûmet sistemine bağlı olduğunu söylemek doğru olmayacaktır.¹¹¹ Bu nedenle hükûmet sistemi değişikliğinin son tercih olarak düşünülmesi gerekmektedir.

KKTC'de hükûmet sisteminden kaynaklanan aksaklıkların giderilebilmesi için öncelikle mevcut hükûmet sistemi içerisinde çeşitli tedbirlerin alınması daha sağlıklı sonuçların ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Çünkü hükûmet sisteminin değişmesi ile yeni sisteme intibak etmede sorunlar yaşanması muhtemeldir. Bu kapsamda özellikle bir

¹¹⁰ TEPAV, *KKTC Devleti Fonksiyonel - Kurumsal Gözden Geçirme Çalışması*, 22.

¹¹¹ Erdal Onar, "Türkiye'nin Başkanlık veya Yarı-Başkanlık Sistemine Geçmesi Düşünülmesi midir?", *Başkanlık Sistemi*, ed. Teoman Ergül (Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005), 81.

kişinin kaç defa Cumhurbaşkanı seçilebileceğinin belirlenmesi ile Cumhurbaşkanı ile Bakanlar Kurulu arasında yaşanan çatışmaların önemli bir kısmının giderilmesi sağlanabilir. Benzer bir şekilde Bakanlar Kurulunun kurulmasının kolaylaştırılması, Bakanlar Kurulunun Cumhuriyet Meclisinin güvenini devam ettirmesinde kolaylık sağlayacak olup hükümet istikrarsızlığını gidermeye katkı sağlayacaktır. Ayrıca bazı bakanların milletvekili olmayan kimseler arasından belirlenmesi uygulamasının kabulü milletvekillerinin bakanlık kavgasına düşmesinin ve parti değiştirmelerinin engellenmesine katkı sağlayabilir. KKTC’de seçim sisteminden kaynaklanan problemlerin giderilmesi ile hükümet sisteminden kaynaklanan özellikle Bakanlar Kurulunun oluşumuna ilişkin problemlerin giderilmesi de mümkün olabilir. Özellikle seçim ittifaklarının hukukileştirilmesi bu yönde atılacak önemli bir adımdır.

KAYNAKÇA

AA, Anadolu Ajansı. “KKTC Başbakanı Tatar: KKTC halkı Barış Pınarı Harekatı’nda Türkiye’nin yanındadır”. Erişim 23 Ocak 2020. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kktc-basbakani-tatar-kktc-halki-baris-pinari-harekatinda-turkiyenin-yanindadir/1612767>

AA, Anadolu Ajansı. “KKTC Başbakanı Tatar’dan Cumhurbaşkanı Akıncı’ya tepki”. Erişim 10 Şubat 2020. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kktc-basbakani-tatardan-cumhurbaskani-akinciya-tepki/1728319>

ABD Anayasası. Amerika Birleşik Devletleri: 2004. Erişim 25 Ocak 2020. https://www.adaletbiz.com/images/dosyalarim/abd_anayasasi.pdf

Atay, Ender Ethem. “Yarı Başkanlık Rejimi ve Özellikle Fransa Örneğİ”, *Kamu Hukuku Arşivi 2* (Haziran 1999): 141-167.

Bayram, Tuğçe. *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde Siyasal Sistemin Kurumsallaşma Süreci ve Demokrasinin Konsolidasyonu*. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 2017.

Bozkurt, İsmail. “KKTC’nin Siyasal Yapısı, Çıkılmazları ve Çözüm Önerileri”. *2013 Kuzey Kıbrıs Geleceğinin Plânlanması*. ed. Soyalo Tamçelik. 53-94. Ankara: Eko Avrasya Yayınları, 2014.

Demir, Fevzi. “Yarı Başkanlık Hükümet Sistemi ve Türkiye”. *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, Aydın Zevkliler’e Armağın* (Cilt I) (2013): 831-876.

Duverger, Maurice. “Yeni Bir Siyasal Sistem Modeli: Yarı Başkanlık Hükümeti”. *Devlet ve Hukuk Üzerine Yazılar*. der. Mehmet Turhan. 68-97. Ankara: Gündoğın Yayınları, 1996.

Dünya Bülteni. “KKTC’de rejim tartışmaları başladı”. Erişim 16 Şubat 2020. <https://www.dunyabulteni.net/arsiv/kktcde-rejim-tartismalari-basladi-h27925.html>

Erdem, Kasım. “Yarı-Başkanlık Sistemi: Teori, Pratik ve Tartışmalar”. *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Yarı-Başkanlık Sistemi (Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri)*. ed. Havvana Yapıcı Kaya. 1-26. Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları, 2015.

Erdoğan, Mustafa. *Anayasal Demokrasi*. Ankara: Siyasal Kitabevi, 2017.

Erdoğan, Mustafa. “Başkanlık Sistemini Doğru Tartışmak”. *Liberal Düşünce Dergisi* 2 (1996): 4-12.

Eren, Abdurrahman. *Anayasa Hukuku Ders Notları (Genel Esaslar-Türk Anayasa Hukuku)*. İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2018.

Erhürman, Tufan. *Çare Başkanlık Sistemi mi? -KKTC’de Hükümet Sistemi Tartışmaları ve Başkanlık Sistemi-*. Lefkoşa: Işık Kitabevi Yayınları, 2011.

Fransa Anayasası. Türkiye: 2011. Erişim 9 Ocak 2020. <http://www.adalet.gov.tr/duyurular/2011/eylul/anayasalar/ulkeana/pdf/07-FRANSA%20169-208.pdf>

Gözler, Kemal. *Anayasa Hukukunun Genel Teorisi: Cilt I*. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, 2011.

Kıbrıs Gerçek. “Tatar: Başkanlık sistemi artık gündeme gelmelidir”. Erişim 16 Şubat 2020. <https://kibrisgercek.com/tatar-baskanlik-sistemi-artik-gundeme-gelmelidir/>

Kıbrıs Postası. “Arıklı: “Anayasa değişmeli ve Başkanlık Sistemi’ne geçilmelidir” ”. Erişim 16 Şubat 2020. https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n278738-arikli-anayasa-degismeli-ve-baskanlik-sistemine-gecilmelidir

Kıbrıs Postası. “Özersay: “Seçimden önce Anayasa değişikliği tartışması şart” ”. Erişim 16 Şubat 2020. https://www.kibrispostasi.com/c35-KIBRIS_HABERLERI/n278687-ozersay-secimden-once-anayasa-degisikligi-tartismasi-sart

Kıbrıs Son Dakika. “Başkanlık Sistemi’nde uzlaşa yok”. Erişim 15 Şubat 2020. <https://www.kibrissondakika.com/uzlasi-yok/>

KKTC Anayasası. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: 1985. Erişim 10 Ocak 2020. <http://www.cm.gov.nc.tr/Bilgi/Anayasa.pdf>

KKTC Cumhuriyet Meclisi İçtüzüğü. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti: 1985. Erişim 13 Ocak 2020. İçtüzük, <http://www.cm.gov.nc.tr/Bilgi/ictuzukesas1.pdf>

KKTC Demokrat Parti (DP). “Serdar Denктаş”. Erişim 13 Şubat 2020. <http://www.kktcdemokratparti.com/index.php/genel-baskan/>

Milliyet Gazetesi. “Cumhurbaşkanı Akıncı: ‘Başbakan ayağımıza kurşun sıkıyor’ ”. Erişim 11 Şubat 2020. <https://www.milliyet.com.tr/the-others/cumhurbaskani-akinci-basbakan-ayagimiza-kursun-sikiyor-2293801>

Milliyet Gazetesi. “KKTC’de ‘aile’ kavgası”. Erişim 11 Şubat 2020. <https://www.milliyet.com.tr/dunya/kktc-de-aile-kavgasi-1598530>

Onar, Erdal. “Türkiye’nin Başkanlık veya Yarı-Başkanlık Sistemine Geçmesi Düşünülmeli midir?”. *Başkanlık Sistemi*. ed. Teoman Ergül. 71-104. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005.

Özbudun, Ergun. “Başkanlık Sistemi Tartışmaları”, *Başkanlık Sistemi*, ed. Teoman Ergül. 105-111. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005.

Özbudun, Ergun. “Hükümet Sistemi Tartışmaları”. *Yeni Türkiye Dergisi* 51 (2013): 205-207.

Prof. Dr. Ata Atun. “Başkanlık Sistemi”. Erişim 15 Şubat 2020. <http://www.ataatun.org/baskanlik-sistemi.html>

Şencan, Hüdayi. “Çatışmacı Parlamentarizmden Melez Bir Çözüme: Fransa’da Yarı Başkanlık Sistemi”. *Karşılaştırmalı Hükümet Sistemleri: Yarı-Başkanlık Sistemi (Fransa, Polonya ve Rusya Örnekleri)*. ed. Havvana Yapıcı Kaya. 27-98. Ankara: TBMM Araştırma Merkezi Yayınları, 2015.

Temel, Ömer. “Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)”. *Osmanlı Ardıl Devletlerinin Siyasal Sistemleri*. ed. Abdurrahman Tekin, Ömer Temel, İlyas Fırat Cengiz. 339-361. Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.

TEPAV, Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. *KKTC Devleti Fonksiyonel - Kurumsal Gözden Geçirme Çalışması*. Ankara: TEPAV Yayınları, 2013.

Teziç, Erdoğan. *Anayasa Hukuku*. İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım, 2016.

The Guardian. “Turkish Cypriot leader warns Cyprus is facing permanent partition”. Erişim 10 Şubat 2020. <https://www.theguardian.com/world/2020/feb/06/turkish-cypriot-leader-warns-cyprus-facing-permanent-partition-mustafa-akinci>

Uluşahin, Nur. “Kuvvetler Ayrılığı ve Yasama-Yürütme İlişkileri”. *Türkiye’de Siyasal Yaşam: Dün, Bugün, Yarın*. der. Mehmet Kabasakal. 39-66. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2016.

Yazıcı, Serap. *Başkanlık ve Yarı-Başkanlık Sistemleri: Türkiye İçin Bir Değerlendirme*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2002.

Yazıcı, Serap. “Başkanlık Sistemleri: Türkiye İçin Bir Değerlendirme”. *Başkanlık Sistemi*. ed. Teoman Ergül. 125-142. Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları, 2005.